

Una sentència arbitral sobre qüestions de l'aljama dels jueus de Cervera (1446)

*Josep M. LLOBET I PORTELLA**

UNED, Centre Associat de Cervera

Rebut: 02.03.2010 — Acceptat: 12.04.2011

Resum. Hom comenta i transcriu dos documents de l'any 1446 procedents de l'Arxiu Comarcal de la Segarra, situat a Cervera, que donen informació sobre una sentència arbitral dictada aquell any per quatre jueus de l'aljama certerina per tal de resoldre diverses qüestions relacionades amb l'esmentada aljama. La sentència, que fou llegida per un notari cristià a l'escola o sinagoga del call superior de Cervera davant els membres de l'aljama, cada un dels quals ocupava el seu seient, fa referència a les talles o repartiments efectuats entre els membres de l'aljama per tal de poder pagar proporcionalment les despeses ocasionades per unes missatgeries que recentment havien estat fetes a la ciutat de València, les despeses fetes per l'aljama abans de les esmentades anteriorment i, finalment, l'elecció anual de secretaris i la posterior elecció de consellers. A partir de la documentació transcrita, podem deduir que, en aquell temps, l'aljama certerina estava formada per unes quaranta-set famílies. Al final de l'article, s'inclou la nòmina dels caps de casa d'aquestes famílies.

Paraules clau: sentència arbitral, jueus, aljama, Cervera, Catalunya, segle xv

* Correspondència: Josep M. Llobet i Portella. UNED, Centre Associat de Cervera. Carrer Cancellier Dou, 1. E-25200 Cervera. EU. Tel.: 00 34 973 530 789. A/e: jllobet@cervera.uned.es.

An arbitration ruling on matters related to Cervera's Jewish *aljama* (1446)

Abstract. The article discusses and transcribes two documents from the Segarra Regional Archive in Cervera. Dated 1446, the documents provide information on an arbitration ruling issued in the same year by four Jews from Cervera's *aljama* (a Spanish term of Arabic origin used in old official documents to designate self-governing communities of Moors and Jews living under Spanish rule) to resolve various matters related to the *aljama* itself. The ruling, which was read out by a Christian notary public at the school or synagogue in Cervera's upper Jewish quarter before the members of the *aljama*, each of whom had taken up their seat, refers to the taxes to be imposed and the proportional payments to be made by the members of the community. Said taxes and payments were needed to cover various expenses, such as the messages that had recently been sent to the city of Valencia, the annual election of secretaries and the subsequent election of councillors, and other expenses that had been incurred previously. On the basis of the transcribed documents, it can be deduced that Cervera's *aljama* comprised around 47 families at the time in question. A list of the heads of those families appears at the end of the article.

Keywords: arbitration ruling, Jews, *aljama*, Cervera, Catalonia, 15th century

Un parell de documents de l'any 1446 que es troben guardats a l'Arxiu Comarcal de la Segarra, ubicat a Cervera, els quals oferim transcrits al final d'aquest article, ens informen d'un dels sistemes que tenien, en aquell temps, els jueus de l'*aljama* cerverina per a resoldre les seves qüestions: l'elecció de quatre àrbitres amb autoritat suficient per a poder dictar una sentència d'obligat compliment.

Així, segons el primer text, el dia 23 de febrer d'aquell any 1446 es reuniren Jucef Samarell i Cresques Adret, secretaris, Samuel de Llunell, Samuel Astruc Cavaller, Issac Salomó Cohén, Issac Sulham, Issac Gracià i Salomó Satorre, consellers, i nombrosos membres de l'*aljama* i designaren Issac Orabona, Jucef Gracià, Faïm Atronai i Jacob de Quercí àrbitres i amigables componedors. Un dels testimonis d'aquesta designació fou Jafudà Astorí, un jueu de Morvedre (actualment, Sagunt) que era argenter. L'endemà, dia 24, els àrbitres acceptaren l'encàrrec de pronunciar sentència.

La sentència, segons el segon document, fou llegida el dia 26 de febrer pel notari cerverí Gabriel Martorell a l'escola o sinagoga del call superior de Cerve-

ra davant els membres de l'aljama, cada un dels quals ocupava el seu seient.¹ Tots els presents l'acceptaren, llevat de tres: Issac Sulham, Mossé Sulham i David Bendit. També en aquesta ocasió un dels testimonis era el jueu argenter de Morvedre.

Els quatre àrbitres, després d'haver escoltat totes les observacions que havien volgut fer els membres de l'aljama i d'haver tingut entre ells diversos parlaments i col·loquis i tenint davant seu els deu manaments de la llei que Déu donà a Moisès al mont Sinaí per tal que el judici que emetessin procedís de Déu, es pronunciaren, entre altres coses, sobre les qüestions següents:

— Les talles o repartiments efectuats entre els membres de l'aljama per tal de poder pagar les despeses fetes. Sobre aquesta qüestió, fou decidit que un grup de jueus format per deu caps de casa n'hauria de satisfer el 58 % i un altre grup format per trenta-cinc caps de casa n'hauria d'aportar el 42 %.

— Les despeses ocasionades per unes missatgeries que recentment havien estat fetes a la ciutat de València per obtenir certs privilegis o confirmacions de privilegis i altres provisions reials per a la utilitat de l'aljama i, també, certes despeses que hom havia fet per la intervenció del veguer i batlle de Cervera² en defensa dels privilegis de l'aljama. En aquest cas, el repartiment de les despeses es portaria a terme d'aquesta manera: el primer grup en pagaria el 70 % i el segon n'abonaria el 30 %.

— Les despeses efectuades per l'aljama abans de les esmentades anteriorment, les quals havien estat satisfetes mitjançant un préstec. Aquests despeses serien liquidades amb el pagament del 58 % pel primer grup i del 42 % pel segon.

A continuació, els àrbitres fixaren uns determinats terminis i encarregaren als secretaris de l'aljama que fessin reunir cada un dels grups mencionats quan ells ho demanessin.

— L'elecció anual de secretaris,³ que tenia lloc el dissabte anomenat *sabbat nahamú*,⁴ i la posterior elecció de consellers. Sobre això, els àrbitres decidiren que els dos secretaris fossin elegits pel consell de l'aljama de la forma acostumada i, una vegada triats els secretaris, fossin elegides nou persones per formar el

1. Sabem que aquesta escola tenia cinquanta-tres seients. N'hi ha un estudi en: Agustí DURAN I SANPERE, *Llibre de Cervera*, Tàrraga, Camps Calmet, 1972, p. 365-371.

2. A Cervera, el veguer i el batlle eren la mateixa persona.

3. Sobre l'elecció de secretaris de l'any 1485, hom pot veure: Josep M. LLOBET I PORTELLA, «Una elecció de secretaris de l'aljama de jueus de Cervera en 1485», *Tamid*, 6 (2006-2007), p. 39-43.

4. El dissabte següent al dia 9 del mes d'av (informació facilitada per Eduard Feliu).

consell. D'aquestes nou persones, tres havien de ser de la mà major, tres de la mà mitjana i tres de la mà menor. A més, no hi podria haver entre els elegits un pare i el seu fill ni dos germans. Seguidament, els àrbitres concretaren determinades actuacions del consell. Quant a les persones que haguessin estat elegides secretaris, aquestes no podrien tornar a ocupar aquest càrrec durant els tres anys següents.

Els quatre àrbitres no es descuidaren de fixar la compensació que havien de rebre pels seus treballs. Aquesta compensació seria de quatre parells de perdius, les quals havien de ser de la partida anomenada Mata Carnera,⁵ ja que —segons ells— les que es criaven en aquest lloc eren «belles i grosses i més saboroses que les de les altres partides». D'altra banda, el notari, també pels seus treballs, rebria dos florins.

Finalment, a partir de la documentació transcrita, podem deduir que, en aquell temps, l'aljama dels jueus de Cervera estava formada per unes quarantaset famílies.

Textos documentals

1

1446, febrer, 23-25. Cervera

Els secretaris, els consellers i molts membres de l'aljama dels jueus de Cervera designen quatre àrbitres per tal de resoldre diverses qüestions relacionades amb aquesta aljama.

Arxiu Comarcal de la Segarra, Fons Notarial, Cervera, 30, Gabriel Martorell, *Manual*, 1444-1447, paper solter.

Nos, Juceff Samarell et Cresques Adret, secretarii aliame iudeorum Cervarie, magister Samuel de Lunel, fisicus, Samuel Struch Cavaler, Içach Salamó Coffén, Içach Sutlam, Içach Gracià, Salamó Çatorra, conselliarii, Daví Bendit, Niçach Cap, Juceff Adret, Baró Crexent, Samuel Crexent, Belsoms Sułlam, Salamó Rimoch, Vidal Bel-som, Mossé Çaruch, Adret Struch, Bonjuhà de Buldú, Içach Çutlam, Ezdra Sayol, Struch Galipapa, Mossé Sułlam, Daví Coffen, Benvenist Coffén, Niçach Mossé

5. Sobre la situació de la partida de Mata Carnera: Josep M. LLOBET I PORTELLA, «Els noms de les partides del terme de Cervera a mitjan segle XVII», en *Miscel·lània d'homenatge a Enric Moreu-Rey*, vol. 2, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988, p. 337-355.

Coffén, Juceff Çutllam, Abram Atronay, Juceff Crexent, Abram Samarell, Lobell Samarell, Sentou Jacobí, Samuel Çutlam, Struch Bonstruch, Cresques Coffén, Juceff Adret, maior dierum, Abram Canes, Sentou Toroç, Içach de Quercii, maior dierum, et Içach de Quercii, minor dierum, Içach Adret, Samuel Çaporta, Mahir Alatzar, omnes predicti de aliama iudeorum, tam super certis expensis quas fuerunt factas super certis privilegiis dicte aliame necessariis eo quia aliqui de dicta aliama dicebant se in dictis expensis super dicto privilegio sive privilegiis inpetratis non teneri, alii vero contrarium dicentes, cum eorum dependentibus seu emergentibus.

Ítem, sobre lo pagar dels càrrechs de la dita aljama fets e fahedors de per ço és d'ací al mes de juliol e de juliol que ve a tres anys, que la orde e manera que els elets e daval nomenats veuran ésser fahedora que aquella hayen a servir e tenir ab les coses dependens e emergens.

Ítem, super facto del regiment, secretaris e conseyllés elegidós puxen ordenar en tota manera que a ells serà ben vist fahedor durant lo temps dessús dit e coses dependens [e] emergens.

Tots los dessús nomenats comprometen en los següents, ço és, Içach Orabona, Juceff Gracià, Fahim Atronay e Jacob de Quercii, tanquam in arbitros arbitratore, laudatores et amicales compositores super predictis cum eorum incidentibus et emergentibus, promittentes stare dicto et pronuntiationi vestrorum et non appellare nec recurere arbitrio boni viri et eis recussare, aliter voluerunt incureri in penam quinquaginta librarum a la bossa.

Ítem, voluerunt quod si in sententia ferenda exirent ambigua, etc., possint interpretare et pronuntiare.

Tempus est hinch ad diem lune proxime.

Die XIII febroarii anno XXXXVI°.

Testes Mathias Steve, sutor, Gabriel Cirrera, Jaffudà Aztorí, argenterius, ville de Morvedre.

Testes Iohannes Gibert, textor, Johan Rovira et Juceff de Blanes et Juceff Azfor.

Die XXIII febroarii.

Içach Orabona, Jachob de Quercii, Juceff Gracià, Fahim Atronay promiserunt virtute iuramenti et sub dicta pena quod sententia per eos pronuncianda laudabunt, aprobabunt et servabunt.

Testes predicti.

Die XXV^a febroarii Içach Gracià firmavit, presentibus testibus Francí Cortès, notario, et Içach Salamó Coffén, iudeo.

2

1446, febrer, 26. Cervera

Els àrbitres designats per tal de resoldre diverses qüestions relacionades amb l'aljama dels jueus de Cervera dicten sentència.

Arxiu Comarcal de la Segarra, Fons Notarial, Cervera, 30, Gabriel Martorell, *Manual*, 1444-1447, f. 54.

En nom de nostre senyor Déu sie. Amén.

On nosaltres, Içach Orabona, Juceff Gracià, Fahim Atronay e Jacob de Quercii, juheus, de la vila de Cervera, àrbitres arbitradós, loadós e amigables composedors per les parts dessús e deiús scrites comunament e concorda elets, vist lo compromís per les dites parts en nosaltres firmat e lo poder en aquell atribuït e donat, hoyts vicisim quiscús de la dita algama en tot ço e quant en e sobre les coses de què entre ells és qüestió han volgut dir e proposar davant nosaltres, aguts diverses parlaments e conloquis entre nosaltres, havent nostre senyor Déu davant nostres vuylls e los sants deu manaments de la ley que Déu donà a Moisès en lo munt de Sinahí davant nosaltres posats e reverentment sguardats per ço que lo nostre juhí de voler de Déu procehesque, dehim, pronunciam, sentenciam e declaram en la forma e manera següent:

E, primerament, com experiència que és mare de totes coses en passat haye mostrat de grans vegades que sobre les taylles e compartiments que entre los singulars de la dita algama se són fetes e scampades s'aye mes divisió e cresquda iniquitat entre los singulars de la dita algama, per què nosaltres dessús dits Içach Orabona, Juceff Gracià, Fahim Atronay e Jacob de Quercii, àrbitres arbitradors, loadós e amigables composedors, volents tolre tota matèria de divisió entre los singulars de la dita algama que per la dita rahó seguir se pogués, dehim, pronunciam, sentenciam e declaram que de totes quantitats de messions e despeses que la dita algama haurà a fer, scampar ne tayllar, ço és, d'ací per tot lo mes de juliol primer vinent e del dit mes de juliol a tres anys ladonchs primer vidents e contínuament comptadós, se hayen a fer, determenar e concordar per la major part del conseyll de la dita algama qui ara és e dins los tres anys dessús dits seran. E, axí com per la major part del dit conseyll serà determenat, axí se haye a fer, exceptada la custòdia e guarda de pasqua, que quiscú de la dita algama haye a pagar, segons és acostumat, dotze diners. E lo restant a compliment de la dita custòdia e guarda se haye a pagar segons lo compartiment que ara de present declaram ésser fahedor, segons que's seguex, ço és, que de tots cent sòlidos que s'agen a tayllar per part de la dita algama per qualsevol messions e despeses a la dita algama toquans a pagar hayen e sien tenguts de pagar, ço és, a saber, Içach Orabona e sos dos genres, Salamó Çatorra, mestre Samuel de Lunell, Içach de Quercii e son fill Içach de Quercii, Jacob de Quercii, Samuel Struch Cavaler e son genre, Samuel Çaporta, Içach Salamó Coffén e sa sogra na Goig e Içach Adret cinquanta-huyt sòlidos per quiscun centenar de sous

que per rahó de messions e despeses qualsevol que la dita algama o major part del consyell de aquella haurà acordat o acordarà de despenre e levar. E los restants quarantados sòlidos a compliment de quiscun centèn sòlidos tantes vegades com necessaris los hauran hayen a pagar, ço és, Abram Samarell, Sentou Toroç, Abram Canes, Fahim Atronay, Abram Atronay, Juceff Baró Crexent, Juceff Çullam, Daví Coffén, Içach Mossé Coffén, Benvenist Coffén, Içach Sullam, Mossé Sullam, Juceff Gracià, Cresques Coffén, Içach Gracià, Sentou Jacobí, Samuel Çullam, Struch Bonstruch, Struch Galipapa, Içach Cap, Lobell Samarell, Bonjuhà de Buldú, Daví Bendit, Juceff Adret, Adret Struch, Juceff Adret, major de dies, Baró Crexent, Samuel Crexent, Juceff Samarell, Salamó Rimoch, Vidal Belsom, Belsom Sullam, Ezdra Sayol, Içach Çullam e Mossé Çarruch. E ab la nostra present sentència e declaració en los dits cinquanta-huyt sòlidos per quada centèn sòlidos a dar e pagar los dits Içach Orabona e altres ab ell nomenats e on los quaranta-dos sòlidos restans de quada cent sòlidos los dits Abram Samarel e los altres ab ell dessús nomenats condempnam a pagar e tenguts sien pagar, axí los huns com los altres en les prenomades nòmines mencionats. E açò sots virtut del sacrament e penes en lo compromís aposades e contengudes.

Ítem, com sobre certa missatgeria o missatgeries que ara poch dies ha per part de la dita aljama s'és feta a la ciutat de València per obtenir certs privilegis o declaracions o refermacions de privilegis e altres provisions reals concernents utilitat de la dita algama e singulars de aquella e sobre les messions e despeses que per la dita rahó se són fetes sie stada feta gran querimònia per alguns de la dita algama, allegants que en la taylla fahedora per la dita rahó ells ne lurs béns ésser tenguts de pagar. Axí matex sobre certes despeses e messions que-s són fetes davant mossèn lo veguer e batle de la dita vila en deffensió del privilegi que la algama ha contra aquells qui enpetren sobresehiments e alarchs en dan dels singulars de la dita algama, dihents, axí matex, que en aquells ells no entenen ésser tenguts ni obligats de pagar. E altres de la dita algama lo contrari affirmants, dients en totes aquelles messions ells ésser tenguts e obligats de contribuir. Per què nosaltres dessús dits àrbitres arbitradors, lohadors e amigables composadors dehim, pronunciam, sentenciam e declaram que axí en les messions que-s són fetes en deffensió del dit privilegi davant lo veguer e batle de Cervera contra los dits sobresehiments, com encara en les messions e despeses que-s són fetes per obtenir refermació del dit privilegi, com per les provisions reals que ara darrerament se són obtengudes per salvetat de la dita algama e singulars de aquella, que en tots cent sòlidos que per les dites rahons se sien feytes despeses que hagen e sien tenguts de pagar e contribuir, ço és, los dits Içach Orabona e sos dos genres, Salamó Çatorra, mestre Samuel de Lunel, Hiçach de Quercii e son fil Içach, Jacob de Quercii, Samuel Struch Cavaler e son genre, Samuel Çaporta, Içach Salamó Coffén e sa sogra na Goig e Içach Adret a donar e pagar setanta sòlidos per quiscun centenar de sòlidos que per rahó de les dessús dites coses se sien fetes. E los trenta sòlidos restans a compliment de quiscun centèn sou que s'aye a tayllar e pagar hagen a pagar los deiús nomenats, ço és, Abram Samarell, Sentou Toroç, Abram Canes, Fahim Atronay, Abram Atronay, Jucef Baró Crexent, Juceff Çullam, Daví Coffén, Içach Mossé Coffén, Benvenist Coffén, Içach Sullam, Mossé

Sullam, Juceff Gracià, Creaques Coffén, Içach Gracià, Sentou Jacobí, Samuel Çullam, Struch Bonstruch, Struch Galipapa, Içach Cap, Lobell Samarell, Bonjuhà de Buldú, Daví Bendit, Juceff Adret, Adret Struch, Juceff Adret, major de dies, Baró Crexent, Samuel Crexent, Juceff Samarell, Salamó Rimoch, Vidal Belsom, Belsom Sullam, Ezdra Sayol, Içach Çutlam e Mossé Çarruch. E los dessús nomenats Içach Orabona e los mencionats en sa nòmina a pagar los dits setanta sòlidos de quada centèn sòlidos e los dits Abram Samarell e los mencionats en sa nòmina en los trenta sòlidos de cada cent sòlidos a dar e pagar condempnam, e açò tantes vegades quants centenars de sòlidos hi haurà mester e serà necessari a pagar totes les messions e despeses que's són fetes per les dessús dites rahons en lo present capítol mencionades. E açò volem, sentenciam e declaram, e quiscú dels mencionats en lo present capítol, axí de la una nòmina com de la altra, a tenir e servir condempnam.

Ítem, més nosaltres dits àrbitres arbitradors, loadós e amigables composedors dehim, sentenciam, pronunciam e declaram que algunes despeses que ja se són fetes per la dita algama abans de les dessús dites, les quals se són fetes e ja bestretes per via de préstec sots sperança e ab concòrdia que s'avien a tayllar segons la orde e manera que la algama acordarie, pronunciam, sentenciam e declaram que aquelles s'agen a compartir, tayllar e pagar segons la forma e manera donada e acordada, ço és, que en quada cent sòlidos de despeses ja fetes los dits Içach Orabona e altres nomenats en sa nòmina, segons dessús se apar, paguen LVIII sòlidos e los restants XXXXII sòlidos de cada centèn sou hayen a dar e pagar los dits Abram Samarell e altres en sa nòmina damunt mencionats, e a dar e pagar les dessús dites quantitats quiscuna de les dites parts condempnam.

Ítem, com nosaltres dits àrbitres arbitradós, loadós e amigables composedós hayam pronunciat, sentenciat e declarat la forma e manera com los dessús dits Içach Orabona e altres en sa nòmina mencionats, de una part, e Abram Samarel e los altres en sa nòmina mencionats, segons dessús se apar. E com rest après que quiscuna de les dessús dites parts don obra ab acabament a pagar les dessús dites messions e despeses fetes per les causes e rahons dessús dites e en son cas les phahedores, ço és, quiscú per sa part. Per ço dehim, sentenciam, pronunciam e declaram que quiscuna de les dessús dites parts donen obra ab acabament e perfecció de fer lo compartiment de quiscú segons sa nòmina en forma e manera que quiscú segons la orde en què és mes e posat sàpie que serà tengut de pagar ni toquarà a sa part en quada centèn sòlidos de la quantitat que hi serà mester, axí de les despeses ja fetes com encara en les que faran d'ací al mes de juliol primer vinent e del dit mes de juliol a tres anys ladonchs primer vinent, per guisa e manera que com per la major part del consell de la dita algama serà acordat e deliberat de pagar les despeses que fetes han o après faran puxen scampar lur taylla e dar aquella a cuyllir e plegar per les necessitats que la dita algama ha o haurà en sdevenidor. E, si per ventura, lo que no Déu vulle, alguns de les dites parts havie negligència e mala cura en los affés en forma e manera que no hi donassen compliment d'ací per tot lo mes de abril primer vinent, que en tal cas aquella part de les dessús dites que haurie negligència o mala cura pronunciam, sentenciam e declaram aquella ésser encorreguda

en la pena del compromís, hoc encara en totes messions, despeses e dans que a la dita algama per la dita rahó convengués de sostenir a colpa lur, ço és, de aquella part que no haurie dat compliment a fer lo compartimén de quada singular.

Ítem, més ordonam, sentenciam, pronunciam e declaram que los secretaris de la dita algama, sots virtut del sagrament que en lur introhit han prestat en cerquar, guardar e exercir tot benavenir de la dita algama e exequir ço que per la major part de la algama és acordat e deliberat, hoc encara sots la pena en lo compromís aposada e contenguda, que ells dits secretaris hayen a fer ajustar e aplegar e metre en conclavi quiscuna de les dites parts per donar compliment a les dites coses tota hora que per nosaltres dits àrbitres o tres de nosaltres seran requests o dins dos dies après que'n seran requests.

Ítem, dehim, sentenciam, pronunciam e declaram nosaltres dits àrbitres arbitradós, loadós e amigables composedors e ab la present nos salvam e ns retenim que la hon nosaltres dits àrbitres vehéssim o acordàssem que en qualsevol de les dites parts o abducs haguéssim de necessari haver més temps que lo dit mes de abril, que en aquell cars nosaltres dits àrbitres o los tres de nosaltres puxam prorogar e donar més temps, segons a nosaltres dits àrbitres o tres de nosaltres serà ben vist fahedor.

Ítem, més com sobre lo regiment de elegir secretaris quada hany sie acostumat de elegir aquells en lo dissapte apellat *sabbat nahamü* e, axí matex, en après elegir quiscun any consellés per los quals lo bé públich de la dita algama és regit e conservat e molts de la dita algama crehent voler entervenir en aquell regiment e moltes e diverses vegades alguns de la dita algama ne hayen murmurat. Per ço nosaltres dits àrbitres arbitradors, loadós e amigables composedors, volent provehir en e sobre la dita elecció de secretaris e conseyllés, dehim pronunciam, sentenciam e declaram que en la dita jornada o jornades de elegir secretaris e consellés de la dita aljama que hagen e sien tenguts de elegir en la forma e manera següent, ço és, dos secretaris aquells que lo conseyll o major part de aquell acordarà en la forma e manera acostumada e com los dits secretaris seran elegits hayen a elegir nou de consell, ço és, a saber, tres per la mà maior e tres per la mà migana e tres per la mà menor, e, declarant, provehim que no puxen triar ne elegir en los dits nou en un any pare e fill ni dos germans. Provehint encara e declarant que los conseyllés après que seran elets segons dessus e admeses que aquells no puxen determenar, cloure ne finar nenguna cosa toquant la dita aljama sens que dels nou de conseyll no'n sien de un acord, assentiment e voler sis almenys, ço és, dos de mà major, dos de mà migana e dos de mà menor. Provehint encara que, si lo dit conseyll de la dita algama acordave o determenave de fer despesa que muntàs a més de deu florins, que en aquell cars hagen e sien tenguts de demanar e apellar tres dels majors de la dita algama en facultats dels de fora conseyll encara que sien o fossen pare e fill o dos frares o germans. E ladonchs los dits sis de conseyll, ço és, dos de mà major e dos de mà migana e dos de mà menor, e los dos dels tres majors en facultats, que són en nombre de huyt, tots concorts en un dir, que de la cosa que tots huyt seran concorts e munte a qualsevol quantitat de despesa, que ho puxen fer, determenar, finar e cloure. E ço que per ells serà determenat, clos e finat nengú de la dita algama no hi puxe contradir, ans haye axí

a passar. E la present declaració, provisió, ordinació e pronunciació volem que los singulars de la dita algama hayen a tenir e servar d'ací per tot lo temps dels dits tres anys e tant com és d'ací per tot juliol primer vinent, e en açò los condempnam.

Ítem, dehim, sentenciam, pronunciam e declaram que los qui seran stats secretaris de la dita algama de tres anys après no puxen ésser elets, tornats ni admeses en secretaris e, si contra ere fet, ipso facto los qui ls elegirien encóreguen en les penes en lo compromís aposades e aquels tals secretaris no sien admeses ne aguts per secretaris. En los altres officis acostumats de fer, donar e triar cadany se facen e's donen segons és acostumat de fer a tota lur voluntat.

Ítem, nosaltres dits àrbitres arbitradós, loadós e amigables composadors volem que, si algunes coses per nosaltres damunt dites, pronunciades, sentenciades e declarades eren o són vistes ésser contra forma de privilegi o privilegis, que aquelles entenem haver fetes sens preiudici e lesió, que tàcitament ni expressa no entenem ni volem haver fetes contra aquells, ans volem que romanguen en lur força e valor, e aquelles coses que serien vistes contra forma dels dits privilegis volem sien irrites, casses e nulles e no hagen efficàcia ni valor.

Ítem, dehim, pronunciam, sentenciam e declaram e expressament nos salvam que, si algú dels qui han fermat en lo compromís per los quals nosaltres som elets en àrbitres inadvertentment o en altra qualsevol manera encorrie o encorrien en les penes en lo dit compromís aposades, que aquelles penes no puxen ésser acusades. Ne exegir e levar se puxen aquelles per algú dels singulars de la dita algama sinó per nosaltres dits àrbitres tots concorts.

Ítem, més dehim, pronunciam, sentenciam e declaram que, si los secretaris que quiscun any dels tres anys dessús expressats seran elets acordaran o volran remoure lo consell que trobat hauran, lo puguen remoure a tota lur voluntat en la forma e manera que's volran. Però que forçadament n'agen a remoure hu de mà major, altre de mà migana e altre de mà menor, aquels qui ells volran e ls serà ben vist fahedor, servant tost temps dels dits tres anys la orda e manera a ells donada, ço és, removent-ne un de mà major, altre de mà migana e altre de mà menor, e axí sien tenguts de fer e servar sots les penes en lo compromís aposades e contengudes.

Ítem, dehim, pronunciam, sentenciam e declaram que, si dins lo dit temps, ço és, d'ací al mes de juliol primer vinent e après per los dits tres anys següents, qualche hu de la dita algama mencionat en la present nostra sentència se'n anave, per la qual anada se perdie sa tatxa o taylla, o si per aventura algú que huy no és en taylla o tatxa venie de novel, en aquell tal cas volem, pronunciam e declaram que aquella deminució o creximent sie compartit, vulles d'augment, vulles de diminució, sobre tota la dita algama, axí de la una nòmina com de la altra mencionades damunt, en la forma e manera damunt declarada, ço és, dels LVIII sòlidos per cent e dels XXXXII sòlidos per cent. Com nostra intenció e total voler sie de nosaltres tots los dessús nomenats de la dita aljama en dues nòmines ésser un cors, una fraternitat e una unió e nòmina e no dividida. E per ço volem e declaram que en lo bé e en lo millor e en lo contrari quiscun de la dita aljama n'age sa part.

Ítem, com per sguart de la present nostra sentència nosaltres dits àrbitres hayam treballat e sostenguts trebayls, per què ajudgam a nosaltres dits àrbitres arbitradós, loadós e amigables comosedós per nostres trebaylls IIII pareylls de perdius, les quals nosaltres nos ayam a penre e catar de les que són en la partida apellada de Mata Carnera, que són beles e grosses e pus sàbehes que de altres partides.

Ítem, ajudgam al notari de la present sentència e compromís, per los trebayls que ha sostenguts axí en rebre lo compromís com per scriure e ordenar la present nostra sentència com per altres diverses trebayls que per la dita rahó ha sostenguts e fetes e per sguart com haurà a fer trelat de la present nostra sentència als secretaris de la dita algama, ço és, per tots aquests sguarts, dos florins d'or d'Aragó e de pes, los quals la dita algama li haye a pagar d'ací a divenes primer vinent, e açò sots virtut del sacrament e penes en lo compromís aposades e contengudes.

Ítem, en quant la present nostra sentència sab a condempnació, als dessus nomenats en la present sentència condempnam, e en quant sab a absolució, absolem.

Ítem, pronunciam, sentenciam e declaram que les dites parts e quiscuna d'aquelles hayen e sien tengudes de aloar, emologar e aprovar la present nostra sentència e coses en aquella contengudes encontinent que requests ne seran per los secretaris de la dita algama o algú d'ells, e los dits secretaris, primers, com axí ho pronunciam e volem sots virtut del sacrament e penes en lo compromís aposades e contengudes.

Retenim-nos, emperò, e ns salvam nosaltres dits àrbitres que, si en la present nostra sentència havie o aparie e exien algunes coses ambigües, duptoses o obscures o tals que meresquessen interpretació, correcció, declaració o smena, que aquelles puxam durant lo temps del compromís o après un mes del dia de la nostra sentència contínuament contador interpretar, sentenciar, declarar, corregir e esmenar, axí a requesta de les parts o alguna d'elles o per nostre propri motuu, una vegada o moltes, les parts absens o presents, les quals interpretacions, declaracions e correccions les dites parts e cascuna de aquelles hayen e sien tengudes tenir, complir e servir e aquelles loar e amologar dins aquell temps que per nosaltres dits àrbitres los serà dat e assignat, sots virtut del dit sacrament e penes en lo dit compromís aposades e contengudes.

Die sabati xxvi febroarii anno a nativitate Domini M^o cccc^o xxxxvi^o in scola calli superioris lata fuit hec arbitralis sententia per dictos arbitros arbitratores, laudatores et amicabile compositores et lecta per me notarium de voluntate eorum in scola iudeorum, sedentes in quodam sitio dicte scole, presentibus partibus et eam emologantibus pro maiori parte.

Presentibus testibus Bernat Serra, blanquerius, Gimeno Franch, Cervarie habitator, Jaffudà Açtorí, iudeus, argenterius, de Morvedre.

Omnes laudarunt et emologarunt predictam sententiam qui presentes erant in prolatione predicte sententie in scolla calli superioris dempto Içach Sulham et Mossé Sulham et Daví Bendit.

**Nòmina dels jueus de l'aljama de Cervera l'any 1446 segons
la documentació transcrita**

Abraham Atronai
Abraham Canes
Abraham Samarell
Adret Astruc
Astruc Bonastruc
Astruc Galipapa
Baró Creixent
Bellshom Sullam
Benvenist Cohén
Bonjua de Boldú
Cresques Adret
Cresques Cohén
David Bendit
David Cohén
Ezdra Sayol
Faïm Atronai
Issac Adret
Issac Cap
Issac de Quercí, major
Issac de Quercí, menor
Issac Gracià
Issac Mossé Cohén
Issac Orabona
Issac Salomó Cohén
Issac Sullam
Issac Sullam
Jacob de Quercí
Jucef Adret
Jucef Adret, major
Jucef Creixent o Jucef Baró Creixent
Jucef Gracià
Jucef Samarell
Jucef Sullam
Llobell Samarell
Mahir Alazar
Mossé Saruc
Mossé Sullam
Salomó Rimoc
Salomó Satorre

Samuel Astruc Cavaller

Samuel Creixent

Samuel de Llunell

Samuel Saporta

Samuel Suham

Sentou Jacobí

Sentou Terós

Vidal Bellshom